

Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening 2010 – 2011

ISSN:1903-203X

På billedet, som er fra 1940'erne, ses Aarøsund Badehotel eller Færgegården, som det også bliver kaldt. Over døren står der "Hotellet". – Børnene er Anna-lise (Beck), Ole og Grethe (Lund) Petersen. Anledningen til fotograferingen er ukendt, men mon ikke børnene har søndagstøjet på? Hotellet er bygget 1903 men fik en større ombygning i 30'erne. Der var lejligheder til helårsbeboelse i afsnittet ud mod vejen, og gennem tiderne har utallige haft adresse her. Bemærk især køkkenafsnittet og det store træ, samt kældervinduerne.

(foto: Albert Lund)

Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening har nu 105 medlemmer og dette er vores 9. årsskrift.

I denne udgave af årsskriftet er det hovedsagelig stof fra livet til søs. I havnene og hjemme er der blevet spundet mangen en ende. Den ene historie har afløst den anden, og historierne er blevet fortalt igen og igen, om besværlighederne med toldere, mæglere, mandskab, konen, Sømændenes Forbund osv. osv.

God fornøjelse med læsningen!!

Side 1: Hotellet
Side 2: Index
Side 3: Postkort fra Hans Sehrt
Side 4: Bl.a. Aarø Skolekronik
Side 7: Justitia – Bygget af Chr. d. 4 i Aarøsund
Side 9: Kontakter – Historisk Messe
Side 11: Om Linderum – v. Anton Hundevadt
Side 19: Hajstrup Skole m.m. v. Martha Kliver
Side 24: Sommertur med "Ulla Dorte"
Side 35: "Anne Marie af Aarø"
Side 41: Fionia Mejeriet – Aarøsund
Side 47: Lis og Ivar Holst – Fåborg
Side 55: Opskrift på Æblestænger v. Margrethe From
Side 56: Søfolk på havnen – Aarøsund

Besøg også vores hjemmeside

www.alhf.dk

som bliver vedligeholdt af Peter Lund. Hvis du har forslag til indhold eller spørgsmål, eller du kan bidrage med noget, hører vi gerne fra dig. Gamle billeder & andet fra/om Aarøsund har interesse.

Åbningstider: Onsdage i lige uger, fra kl. 19.30, hvor vi sysler med at bringe orden i sagerne samt efter aftale.

Formand:
Margit Christoffersen, Ved Færgegården 2 A, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 2633 4581 – Mail: mc@hcprojekt.dk

Jytte Arling, Sundparken 23, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 7453 0940– Mail: arling@pc.dk

Peter A. Lund, Ved Færgegården 4, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 7458 4480 – Mail: peal@bbsyd.dk

Karen Bork, Starup, (udtrådt pr. 6/3-2011)
Tlf. 2941 9324

Kasserer:
Hans Helmut Petersen, Øsby Stadionvej 73, Øsby, 6100 Haderslev
Tlf. 7458 4452 – Mail: hph.cp@petersen.mail.dk

Suppleant:
Peter Hansen, Færgevej 22, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 7458 4375

Foreningen har fået et postkort af Hans Sehart:

Hans Sehart, tidligere aktiv borger i Aarøsund, nu bosat i Haderslev, har begavet vores postkortsamling med dette fine postkort.

Der er sket store ændringer, men den store lade (den sorte Lade), som inden for de seneste år er udskiftet med nye lagerbygninger, ses tydeligt. Laden blev oprindeligt brugt til karantæne-station til husdyr, som skulle over bæltet.

Hans Sehart fremviser nye marina-planer (Ca. 1980). Hans var et meget aktivt medlem af Aarøsund Bådelaug, og lagde meget arbejde og sjæl i at få bygget den nye Marina. Hele den proces var lang og besværlig, men Hans holdt fast, og nu ligger marinaen bag molen og er en integreret del af Aarøsund. Arkivet ligger inde med en del materiale om byggeriet og den proces, der blev igangsat, inden marinaen lå der.

Rettelser til sidste årsskrift:

Rettelse til skolebilledet i sidste årsskrift:

Ellen Lykke besøgte vores stand på Historisk Messe og gjorde os opmærksom på, at Marie Hansen er Annegrethe Hansen, og Ellen Hansen (Lykke) er Marie Hansen.

Karl Erik Olsen fra Starup Lokalhistoriske arkivforening.....

har tilføjet vores arkivalier med et fint hæfte "Aarø Skolekronik". Kronikken er skrevet i 1993 af Sten Boye Poulsen, hvis bedsteforældre virkede i henholdsvis 25 og 33 år på skolen. Kilden fra tysk tid har på forunderlig vis overlevet både brand og krige, og giver et fint indblik i skolens historie og dagligdag fra 1881.

Et par smagsprøver fra kronikken:

1881/82

Den 10. marts modtog skoleforstanderen og læreren nedenstående skrivelse:

1. For hvert Kjønn skal der indrettes et særskilt Locum, ved større Skoler for hvert Drengental af 40 og et Pigeantal af 20.
2. Siderne i dette Rum skulle adskilles fra hverandre ved Skillerum; hvert Rum skal forsynes med en Dør, som kan lukkes indefra, og som foroven har en Aabning for Luft og Lys.
3. For Drengene en Vandrende med stort Fald, afdelt med Skillevægge i flere Rum.
4. Gangen fra Skolen til disse Steder skal være brolagt. For Lærerfamilien indrettes et særkilt Locum

Vi har lånt dette billede af Sven Arne Sørensen, Aarø – Kan nogen hjælpe med årstal og navne?

1886

...d. 8. juli afholdt kredsskoleinspektøren revision i:

Afd. A: Katekismus, Bibelhistorie, Retskrivning (tysk) Regning.

Afd. C: Taleøvelser, Skrivning.

Den 16. juli – 19. september var skolen lukket på grund af difteritis.

Den 14. juli 1886 døde Fester P. Martensen, søn af gårdejer Christian Martensen af sygdommen.

1918

..Ude på Nørre Bøges blev et batteri med alt, hvad dertil hører, observationstårn, projektører, barakker til beredskabsvagten osv. opstillet. 4 lette feltkanoner blev dernæst opstillet, senere skulle der have været opstillet et tungt langrør. Imidlertid kom revolutionen inden det hele var opstillet. Den 18. oktober forlod alle besættelsestropper vores ø. Kun nogle få blev helt til opbruddet. Ligeledes blev batterierne i Årøsund fjernet. Bevogtningskrydserne – Kanonbåden "Panther", "Prinz Sigismund", "Prinz Valdemar" – lodsdamperen og vagtbåndene forlod farvandet. Minesøgerbåde og diverse andre skibe kom i stedet for at rydde op. Spærringen mellem Øjtet og fastlandet blev også kort efter hævet.

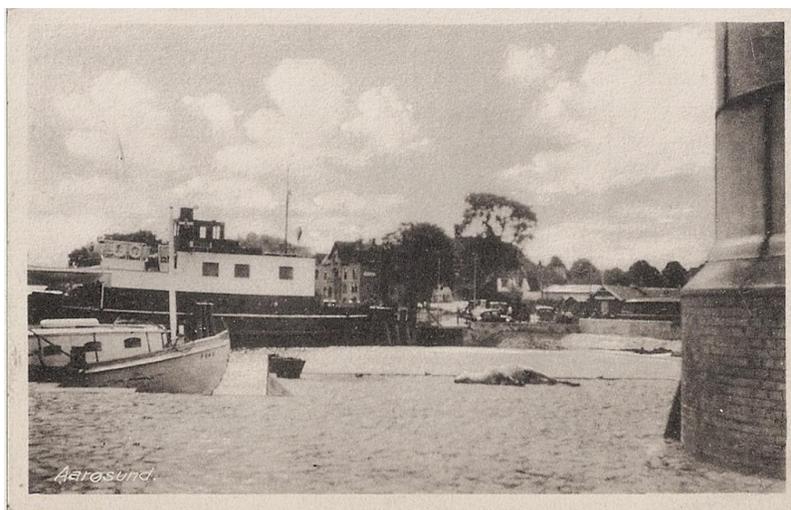
På nettet har vi fundet dette billede af "Panther"

1934

Den senere så berømte historiker og forfatter Palle Lauring – praktikant fra Haderslev Seminarium beskriver sit ophold på Årø i sin bog "Brydningstid, Erindringer 1930-40".

1956

.. trafikken til og fra fastlandet sket med 2 mindre personfærger: Magda I og Magda II, samt fragtbåden Basta, der havde 2 ugentlig forbindelser til Haderslev.

På billedet – et gammelt postkort – ses stævnen af Magda I

1986

Årøboernes kamp for skolen fortsætter, men i 1985 sker det uundgåelige – der er ikke indskrevet elever til Årø Skole og det meddeles Bodil Due.

Bodil og Knud Due boede med stor glæde og engagement en menneskealder på Aarø. Deres datter Trine Due har foræret arkivforeningen nogle skitser og akvareller, som vi allerede sidste år brugte til at pryde forsiden af årsskriftet med.

Justitia – bygget af Chr. IV i Aarøsund

I vort forrige tidsskrift beskriver vi omstændighederne omkring byggeriet og stabelafløbning af "Justitia" i Aarøsund i 1609. Efterfølgende er det kommet os for øre, at "Justitia" er brugt som model for et kirkeskib i Strandby kirke i Vesthimmerlands Kommune. Strandby Kirke har to kirkeskibe. Det største er en prægtig model af Christian den 4.'s "Justitia", bygget af kaptajn A. D. Jensen, Glud og skænket til kirken i 1951 af Kong Frederik den 9. Det mindste skib er en model af barken "København", bygget og skænket af Tobias Hansen, Strandby.

På Forsvarets hjemmeside – Søværnets historie på Færøerne står at læse:

Bekæmpelse af sørøveri

Efter gentagne færøske klager over fremmed indblanding i fiskeriet, sendte kong Christian IV således i året 1615 et orlogsskib GABRIEL til Færøerne for at holde fremmede væk fra fiskeriet. I de efterfølgende

år var der i højere grad tale om at bekæmpe sørøveri end egentlig beskyttelse af fiskeriet. Da den senere rigsadmiral Jørgen Daa opererede under Færøerne med to orlogsskibe, anholdt han tre "sørøverskibe", og gjorde herunder kort proces: 27 fremmede faldt under kampen, otte hængtes og 55 kastedes over bord.

Stationstjeneste på Færøerne

Da Christoffer Gabel i 1655 fik Færøerne i len af kong Frederik III, sendte han hyppigt bestykkede fartøjer til Færøerne for at beskytte handelen; der var dog ikke tale om egentlige orlogsskibe. Hans søn udvirkede, at et fartøj blev stationeret på Færøerne året rundt. Skibet, som hed JUSTITIA, var under færingen Niels Zachariasens kommando. Hans instruks lød bl.a. på: "I en afstand af fire mil af landet, ved lurendrejerens visitats og bemægtigelse, på det bedste at hjælpe". Den egentlige stationstjeneste på Færøerne blev indledt i slutningen af 1600-tallet.

Om der er tale om samme Justitia bygget i 1609 i Aarøsund er ret sandsynlig.

Vi er så heldige, at en øjenvidneberetning er tilgængelig på nettet!

Jon Olafssons Oplevelser, Som Bøsseskytte Under Christian IV

Jon Olafsson blev født på Island den 29. august 1596. I 1616 lader han sig indskrive som bøsseskytte i København. Han deltager i nogle rejser til de nordvestlige have med Christian den fjerde. I 1620 gør han tjeneste på Kronborg slot. Om alt dette fortæller han i første bind af sine erindringer: Islænderen Jon Olafssons oplevelser som bøsseskytte under Christian IV, nedskrevet af ham selv. (Hele beskrivelsen er lagt på nettet og er spændende læsning.)

Side 226

.....Kongens Livskib hed dengang »Patientia», en uhyre stor og prægtig Orlogsmænd med 72 Kanoner ombord, alle af Kobber. Forstavnene og Agterspejlet var stærkt forgyldt, og det havde dobbelt Galleri og forgyldte Smaasøjler paa Udenbords- Opgangen fra Kahytten, hvor Officererne plejer at staa og drikke hverandre til, naar Skibene sejler Side om Side. En anden Orlogsmænd, næst efter denne i Rang, hed „St. Anna*’, et stort Skib paa 56 Kanoner, forgyldt for og agter, og med udhuggede Billeder malede i allehaande Farver til begge Sider, ligesom »Patientia» og de andre Krigsskibe. Den tredje

Orlogsmand **"Justitia"** paa 50 Kanoner var smykket paa samme Maade som de andre. Paa dette Skib tjente jeg som Bøsseskytte. (Ifølge Christian IV Kalenderoptegnelser fra 18. Juli 1622 sejlede H.M. med Prinsen fra Kronborg til Bergen i Norge. Flåden bestod af "Patientia", "St. Anna", "Ridderen", (Den sorte Rytter), "Justitia", "Raphael". Ankom d. 24. juli Til Bergenhus.

(Hvis en af vore læsere besøger Strandby Kirke og får held til at tage et bedre billede af kirkeskibet, er vi ivrige aftagere. Vi har forgæves prøvet at kontakte kirken. Red.)

.....kontakt fra Historisk Messe i efteråret

Det hænder, at vi bliver kontaktet i vore stande på messen, således også denne gang, og her kommer lidt om det.....

Martin Østergaard, Marstrup – henledte opmærksomheden på værket Det Danske Post- og Telegrafvæsen bind II udgivet i 1933, hvor der står:

Møller, Niels Nicolaisen, Landpostbud, f. 14. Nov. 83 i Stevelt, S. af Arbejdsmand Niels Møller og Hustru Inger Katrine M. f. Boisen. G. 22. Okt. 09 m. Inger Marie Møller f. Hendriksen.

Landmand. Indtr. I Postv. 1. April 07, som Postbud i Aarøsund. 1. April 14. Landpostbud i Aarøsund, Bestyrelsesmedlem i Øsby Sogns Sygekasse, Best. Medlem i Øsby Sogns Sygeplejeforening og i Skyttekredsen.

Arkivet ligger inde med en kopi af et gammelt billede – som vi har lånt af Kaj Thomsen, hvor post Niels Møller og hustru Inger (med hatten), Marie Thomsen, og tre muntre unge piger er på udflugt. Vi ved at posten kom 2 gange om dagen, og at han sejlede til Aarø i den gamle postbåd og delte post ud på sin Gaggenau cykel.

Desuden blev vi på Messen kontaktet af Christa Sand, som forærede arkivet en gammel poesibog, som oprindeligt stammer fra Christas onkel Peter Lund, som var gift med Christas moster.

Peter Lunds far var lærer i Hajstrup og bogen indeholder hovedsagelig "Minder" fra familie. Der er brugt gotisk skrift, men disse navne er genkendelige. Din moder Nielsine Lund, Cicilie Nissen, Christina Lund, Lauritz Lund, I.P. Christensen, Hajstrup. Niels Schmidt. Karoline Rudbeck. Helene K. Hansen. Dateringerne er fra 1904. Familien havde også tilknytning til tidligere farvehandler Daniel Schmidt, som havde butik i Storegade i Haderslev. Her ser I omslaget, men bogen er indbundet i brunt papir og ca. 15 x 20 cm. Ved de forskellige "minder" er der indsat glansbilleder, (som blev kaldt stambilleder dengang.) Hvis disse navne er genkendelige hører vi gerne fra jer.

Desuden forærede Christa os tre postkort henholdsvis fra genforeningen og fra Tønder Lærerseminarie. Disse kort er nu i sikker forvaring på arkivet i Haderslev.

Historisk Messe i Haderslev 9. og 10. oktober, var ikke ligefrem et tilløbsstykke. Vejret viste sig efter lang tid med dårligt vejr fra sin bedste side, og tiden var til haven og ture i den friske luft, men alligevel fandt ca. 400 personer vej til Idrætscentret, hvor de forskellige stande bød på udstillinger, informationer og salg. Vores udstilling – en Aarøsund Tidslinie – baseret hovedsagelig på samarbejde med Jonna Løhmann og Anders Sanderbo - blev flittigt besøgt, og et par plakater fra tidligere Historisk Messe var der også plads til.

Her ses "historisk" bestyrelse i Sepia.

Arkivforeningen følger op på de gode kontakter. Museerne, byarkivet, private postkortsamlere og ikke mindst "den gamle fotograf" (Olav B. Hansen) berigede udstillingen med et gammelt fototelier med viftepalme og det hele. Formedelst kr. 10,- blev bestyrelsen (undtaget Karen Bork) foreviget i Sepia. Sepia kender vi fra gamle fotos helt tilbage fra 1880'erne. Billedet fremstår i en brun-grå farve udvundet fra Sepia-blæksprutten. Nu om stunder er det naturligvis lavet digitalt.

Foredrag ved Anton Hundevadt om øen Linderum.

Anton var så venlig for et par år siden at stille op ved generalforsamlingen og fortælle om sine oplevelser på Linderum.
(Hvor det ikke er nærmere angivet, er fotos lånt af Anton.)

.....Anton fortæller, - Hvis vi går rigtig langt tilbage i tiden, så er der ingen tvivl om, at Linderum har været enten landfast med fastlandet eller også har den på én eller anden måde været beboet. Og - Hvorfor kan jeg nu påstå det?

Det kan jeg, fordi der er fundet en hel masse flinteting derovre, i den tid hvor jeg har færdedes på stedet. Det er både rester af flinteøkser og pilespidse o.l. Så der er ingen som helst tvivl om, at der har været mennesker derovre på den ene eller anden måde. Men der er jo desværre ingen man kan spørge.

Min historie om Linderum starter i begyndelsen af 50-erne. Det er lidt uvist, om det var i 1952 eller 53 jeg første gang satte mine ben på Linderum, og sidste gang var i 1968.

Øen ejedes dengang af en kvartet, som bestod af mejeribestyrer Damgaard Øsby, købmand Andreasen Haderslev, konditor Klaaborg Kolding og familien Kehlet fra Knud.

På billedet ses et selskab ved den lille hytte på Linderum.

Det hele startede med, at min far i 1952 lejede retten til at samle mågeæg og til at drive jagt på øen.

Det blev starten på en periode på 15 - 16 år, som for mit vedkommende blev fyldt med dejlige oplevelser af både natur- og jagtmæssig art.

Dengang var Aarø Sund jo slet ikke den storby, som den er i dag. Det var en lille hyggelig plet med færge til Assens og togskiner ned til færgen, som blev benyttet til transport af sukkerroerne fra hele Haderslev Næs m.m. til den daværende sukkerfabrik i Assens, og hovederhvervet var dengang fiskeri.

Personligt kan jeg ikke sige navnet Linderum, uden at der knytter sig nogle navne til alle de dejlige oplevelser.

Havnem. Martin Olsen
Foto: Claus Petersen

Når jeg siger familien Martin Olsen, er der uden tvivl nogle af jer, der kan nikke genkendende. Martin og hans kone Louise var utroligt gæstfri og jeg har drukket masser af sodavand og senere kaffe i deres hyggelige køkken med udsigt over havnen, og sammen med deres 3 børn Inger, Gerda og Ole, har vi samlet utroligt mange mågeæg, og samtidig haft mange hyggelige timer. I samme åndedrag må jeg også nævne navnet Pampero. Det var havnemester Martins motorbåd,

som stod for transporten til og fra øen. Da jeg senere blev gammel nok til at få jagttegn, tilbragte jeg masser af timer ombord hos Martin, som indviede mig i havjagts mysterier, for det var han faktisk også rigtig skrap til.

Men som jeg nævnte indledningsvis, så startede hele denne periode ovre på Linderum for mig i 1952-53, hvor jeg var 13 år, så de første år var min aktivitet derovre begrænset til indsamlingen af mågeæg.

Disse ture over til øen med Pampero var ensbetydende med et godt lastet fartøj, idet der altid var en masse børn og unge Aarø-sund-beboere, som i dag er mellem ca. 60 og 70 år, som har været med på disse ture, idet der aldrig var problemer med at få nok ægsamlere med derover, snarere tvært imod, idet der sommetider var nogle, som måtte stå på bolværket og betragte, når båden lagde fra land, fordi der ikke var plads til flere ombord.

Man der kom med, havde en dejlig eftermiddag derovre, der var krydret med pragtfulde naturindtryk og megen hyggelig snak og til dels også leg.

Selve indsamlingen foregik efter en nøje planlagt strategi, og selve indsamlingen lededes af Martin Olsen, som på hans specielle afdæmpede hyggelige, men alligevel kontante måde, dirigerede slagets gang.

Man startede med at lave en kæde tværs over øen på højde med det meget luksuriøse hus, der dengang var derovre, og så startede kæden i forholdsvis god orden med først at afsøge den sydlige del af øen.

Under turene frem og tilbage på øen, fulgte der en trækvogn bag kæden, som var læsset med specielle trækasser til opbevaringen og transporten af æggene, der blev pakket i æggebakker, som vi

kender det i dag.

Hver samler var udstyret med en kurv, som var foret med tørt græs for at æggene ikke skulle ligge i kurven og blive slået i stykker. Når man så havde et passende antal æg i sin kurv, blev disse afleveret ved vognen, hvor Martin Olsen overvågede nedpakningen.

På tilbagevejen mod huset blev så opsamlet de æg, som af en eller anden grund var blevet overset. Dette var ofte tilfældet, når man kom tilbage til enkelte af de områder, der var domineret af brændenælder, for det var ikke lige det mest interessante sted at begive sig ind, når man f.eks. var klædt i short eller med kort sommerkjole. Når man igen var tilbage ved huset, var der som regel en kort pause, hvor der serveredes saftvand eller sodavand.

Så gentog operationen sig med at danne kæde, hvorefter området nord for huset blev gennemløst.

Mågerne var jo ikke altid indforstået med, at der sådan kom en horde ægsamlere, som tømte deres reder for æg.

De mest sure af fuglene var ude på nordspidsen, for der holdt ternerne til, og de var uden diskussion de mest aggressive, så det var ikke kun at man skulle holde øje med rederne, men man skulle samtidig observere opad efter de hidsigt dykkende terner, der som jagerfly

Huset på Linderum og ægsamlere Foto: Elin Petersen

lignende med på turene, for det kunne godt give lidt knubs og hudafskrabninger, hvis man i sin iver efter at finde alle æggene f.eks. faldt nede i stenene ved stranden.

Men sjove ture var der mange af.

Der var også ture, hvor havet viste lidt tænder, og hvor man blev godt gynget, og hvis vinden var for hård fra vest, skete det, at Martin Olsen ikke kunne sejle ind til den bro, der var derovre dengang, og så måtte man landsættes med en til formålet medbragt pram, og det kunne godt give et par våde sokker eller bukser. Men de tørrede hurtigt efter man var kommet i land.

styrtdykkede ned i hovedhøjde. Disse angreb fremprovokerede mange grinagtige situationer med ægsamlere, der smed sig på jorden, samtidig med at de skulle være opmærksomme på at de ikke smed deres kurv med æg hen af jorden. Jo, det var skam ikke ufarligt at være indsamler, men der er mig bekendt ikke på noget tidspunkt kommet nogen til skade på grund af luftangrebene.

Men der var altid plaster og

Ole Olsen ved havnehuset og æg fra Linderum.
Inger Petersen

Foto: ud

Inden jeg slutter afdelingen om mågeæggene, skal I lige have nogen tal og facts om disse.

En gang i, jeg mener det var i 60erne, blev indsamlingen af mågeæg

forbudt, vist nok fordi nogle kloge hoveder fandt ud

af, at kviksølvindholdet i æggene var over det sundhedsmæssigt forsvarlige. Inden dette skete blev en del af de indsamlede æg solgt på hjemmemarkedet, men størstedelen af dem gik til eksport til Tyskland, og vist nok også England.

Mågeæg var en formidabel lækker spise, og i vores private husholdning hos mine forældre, blev der brugt mange i køkkenet.

En af de bedre retter med æggene var skidenæg, ligesom min mor brugte dem flittigt til bagning, og det sjove var, at kagerne fik en helt speciel farve.

Det år, hvor der blev samlet flest æg på Linderum, det har vist været sidst i 50erne, hvor der blev samlet 32.000, og det er da en del. Men tallene svingede meget, da det jo er afhængigt af antallet af rugende fugle.

Men det er mest har fascineret mig ved Linderum var klart jagten.

Jeg har fra barnsben været bidt af en gal jæger, og jeg var fast inventar derovre på alle de jagter, min far arrangerede derovre.

De første år var det mest som apportør af skudte kaniner, og det var dengang endnu nok for mig. Det smagte da af jagt.

Men når man deltager i sådanne jagter som kaninjagten på øen derovre, og man kun er 13-14 år, så forekommer det, som om der er en hel menneskealder til, man kan komme i gang med jageriet.

Der var heldigvis en af hans faste gæster på jagterne, som godt kunne se, at jeg led med anstand, og han fik åbenbart medlidenhed med mig.

Anton med kaniner

På en jagt derovre, hvor det tidspunkt kom, hvor alle jægerne skulle ind i det formidabelt lækre gamle hus på øen, for at de kunne indtage en hjertestyrkning, som blev indtaget i små glas, trak han mig til side, da alle var blevet stuvet sammen derinde. Derpå stak han mig sit gevær med 2 patroner i, "Nu går vi 2 lidt på jagt for os selv" sagde han, og men jeg vist nok rystede over hele kroppen, listede vi væk fra huset med

kurs mod nogen af de brændenældeholme, der var midt på øen. Jeg fik besked på, at når vi så en kanin, der sad stille så skulle jeg bare skyde den.

Der gik ikke så lang tid, inden der var én, der vovede sig op af et hul foran os. Skyd! Sagde han, og det gjorde jeg, og kaninen vendte bunden i vejret stendød.

Jeg var ca. 2,5 meter høj af stolthed, jeg havde skudt mit første stykke vildt. Følelsen kan jeg ikke beskrive med andet end en form for eufori.

Den næste kanin du skal skyde, sagde min læremester, den skal løbe, og du skal bare holde lidt foran. Også denne del af operationen lykkedes, kaninen rullede flot.

Nu var min karriere som jæger indledt, og stolt spankulerede jeg tilbage til huset.

Da min far kom ud af huset og så resultatet af vore lille udflugt, fik først jeg, og derefter min lærer en ordentlig skideballe. Jeg husker ikke hvilken, der var den største, men luften var temmelig tyk lige deromkring, hvor vi stod.

Alligevel kom min far lidt senere hen til mig og spurgte, om jeg virkelig havde skudt 2 kaniner med 2 skud, og så fik jeg et lille klap på skulderen. Men hans indstilling til min omgang med jagtvåben ændrede sig ikke.

Måden jagterne blive afviklet på, lignede til forveksling måden fra ægsamlingen, idet man gik på en række tværs over øen, og der måtte kun skydes fremad, hvilket blev håndhævet meget strengt.

På en god jagtdag derovre, kunne vi dengang skyde 150 - 200 kaniner, og dengang kunne de også afsættes til diverse vildthandlere til nogle yderst rimelige priser.

Det gav mange sjove oplevelser af forskellig art. Jeg husker en gang vi var derovre på jagt med et hold jægere, og mens vi var derovre blæste det meget op fra vest. Det var en af de dage, hvor vi var blevet landsat med en pram, og da vi skulle til at vend hjem til Aarøsund, blæste det endog meget kraftigt, og Martin Olsen hviskede til mig, at i dag ville de kære jægere helt sikkert blive lidt våde

undervejs ud til Pampero, og da den første pramfuld med 4 jægere var nået helskindede, men drivvåde ud til båden, og de sidste 4 skulle hentes, var der én af jægerne, som på det bestemteste nægtede at sejle ud med prammen. Det var lige meget, hvad vi sagde og mente, han skulle ingen steder, så ville han i hvert fald hellere overnatte på øen.

Gode råd var dyre, og min far og Martin Olsen gik ind i huset, og alt imens han svor, at han ikke ville med hjem, fik de hældt adskillige glas snaps på ham, og da han endelig igen kom ud af huset, så kunne han tydeligt se, at havde blæsten lagt sig ganske betydeligt, til trods for det modsatte, og vi fik ham med hjem, selv om lignede en druknet mus, da vi kravlede ombord i Pampero.

Her ses "Pampero" allerførst tøjret til broen i Aarøsund Havn. Læg mærke til Færgen bag havnemolen. Foto: Inger Petersen

Da jeg i 1964 vendte hjem til Haderslev igen, spurgte min far, om jeg ikke sammen med en bekendt var interesseret i at overtage jagten på øen efter ham, og det var der ingen tvivl om, at jeg var.

Sammen med min jagtkammerat Knud Buttenschøn, som dengang havde sportsforretning i byen, indledte vi en forhandling med de 4 ejere. Det var nogle hårde forhandlinger, for de ville naturligvis have så meget som muligt i leje, og vi ville helst give så lidt som muligt. Men det endte med et forlig til en rimelig pris, dog med den klausul, at vi én gang om året skulle invitere dem til spisning, med alt hvad dertil hører, og det viste sig, at det var næsten lige så dyrt som lejen, for de herrer var både sultne og ikke mindst tørstige.

Vi havde jagtretten derovre i 4 år, som var fyldt med sjove oplevelser, bl.a. havde vi flere ture derover, hvor vi overnattede på øen først i det gamle hus, hvor kaninerne larmede under gulvet om natten, og efter ganske kort tid satte ejerne et nyt hus op derovre, og nu blev det på det nærmeste luksuriøse forhold til diverse overnatninger.

De gange vi overnattede derovre, var det altid til andejagt, og det var bedst i hårdt vejr, fordi så kunne ænderne finde på at trække efter de 2 små vandhuller, der var derovre. Der var ture, hvor vi skød en del ænder, og der var ture med højt klart vejr, hvor vi måtte nøjes

med at se ænderne trække forbi langt ude over havet. Men begge typer ture var dejlige.

Her er et billede fra 1910. Nybyggeri på Linderum.
Foto: Peder Møller

Vi prøvede på med salonrifler at bortskyde alle de kaniner, der ikke var harebrune. Vi skød hvide, sort og endda også nogle enkelte kaniner, som hed belgisk kæmpevædder, og efterhånden blev kaninerne mere ensartede. Idet vi også satte kaniner ud til blodfornyelse, og der blev ingen kaniner udsat, som ikke var harebrune.

Kaninjagten derovre var et godt objekt at geninvitere andre jægere på, da alle syntes, at det var en morsom og anderledes jagt, så det var aldrig svært at få stablet et hold på max. 8 jægere på benene, og der er stadig nogle af mine udenbys jagtvenner, der spørger, om det ikke kan lede sig gøre igen en gang at kommer over på kaninøen.

I 1968 var det så slut med Linderum, idet vi ikke kunne blive enige med ejerne om en fornyelse af kontrakten, og af et ærligt hjerte må jeg sige desværre, for jeg har personligt haft så mange dejlige oplevelser derovre, så nu må jeg leve på minderne.

Linderum ø i Lillebælt –

55° 17,35 Nrd. Br. / 09° 42,00 Ø. Lg.

- Vest 4,8 m vand

Kort- og Matrikelstyrelsen:

Hajstrup Skole på udflugt til Zoo i København

(foto: Martha Kliver)

Her er Hajstrup Skole i Zoo i København. Udflugten varede fra mandag til fredag, og nogle forældre assisterede så der kunne holdes orden. Bl.a. damen i den hvide frakke Anine Ravn og skomager Nissen til højre. Skomager Nissen var i en årrække sygekassebestyrer i Øsby Sogn. Manden i den hvide frakke er lærer Mikkelsen, om hvem der fortælles, at han kunne slå en proper næve, men pigerne slap som regel uden bank.

Da børnene står hulter til bulter, skriver vi blot navnene nogenlunde fra venstre til højre. Vi kender ikke alle børnene, men de fleste...

Tove Beukel, Helene Frederiksen, Ejler Hansen, Enevold Jakobsen, Gerda (Gese) Jensen, Jørgen Nissen, Sigrid Jensen, Jens Thede, Peter Hansen, Karen Marie Nissen, Kathrine Sørensen, Lone Siig, Ester Ravn, Inger Olsen, Willy Harsdorf, Willy "Sadler", lærer Gotthelf, Asta Hansen, Tove Johansen, Magda Fallesen, Martha Kliver.

Martha Kliver

Ad underlige kringlede aftaler sidder vi i en nydelig stue i en lejlighed midt i Haderslev by. Det gik sådan til, at nogen havde fået et årsskrift, som blev vist til naboen, som så tilfældigvis havde et skolebillede fra en udflugt til København i 1950 med Hajstrup Skole, og kender du så ikke ham og hende og .....

Derfor besøger vi Martha Kliver. Hun hedder egentlig Magda, men da hun kom ud at tjene, var der en anden, som hed Magda og fra den dag hed hun Martha, og det er hun bedst tilpas med.

Når man hører navnet Kliver, tænker man straks på Anton Kliver - smeden i Raade. Og ganske rigtig, - Martha er datter af Anton og boede hos forældrene i Raade og også sammen med bedstefar, som døde i 1944. Hun blev konfirmeret Bededag i april og allerede d. 17. april skulle hun ud at tjene hos Iver Fallesen, som boede på en gård i Raade. Efterfølgende flyttede hun til Haderslev og arbejdede 2 år på Fahrendorffs konditori på torvet. Så kom hun i huset og forretning hos Niemann og senere, da fru Niemann døde blev hun husbestyrerinde, og nu har Martha huseret på 2. sal i det samme hus i 55 år i henholdsvis sin egen lejlighed og i Niemanns lejligheden ved siden af, så det var lidt underligt, da hendes arbejdsgiver døde, og hun skulle dele etagen med andre. Allerførste tanke var så, at nu måtte hun finde noget andet at bo i, men tiden går, og Martha har alligevel fundet sig godt tilpas med sin nye tilværelse og har jo også altid været glad for netop at bo der. Martha blev født i Raade for 73 år siden.

Raade Station og Martha barndomshjem

Foto: Martha Kliver

Huset var Raade Station, og Martha bedstefar var stationsforstander og skrædder. Kleinbanen blev nedlagt i 1936 og forældrene måtte klare sig på anden vis. Anton byggede midt på marken et blik-skur, og her startede han en smedje. Senere blev smedjen mere solid og bygget sammen med huset. Marthas far var lidt af en onkel opfinder, og han byggede dampmaskiner og tærskværker og var en farverig

person og meget afholdt. Der kom 5 børn i familien, men et tvillingpar døde tidligt, og en bror døde efter at have spist noget giftigt i naturen. Tilbage var Martha og storesøster Margrethe.

Anton Kliver – Smed i Raade Foto: Martha Kliver

I Raade var der mange børn at lege med dengang. I 1936 blev den nye Hajstrup skole bygget, så da Martha skulle i skole, var det en fin ny skole. Der var 3 klasseværelser og syv klassetrin, og hvis 1. kl. skulle i skole om formiddagen, kom 2. kl. om eftermiddagen, og på den måde, var der plads til alle og skole hele dagen. Senere blev skoletiden længere, og derfor blev klasserne undervist sammen fra morgenstunden.

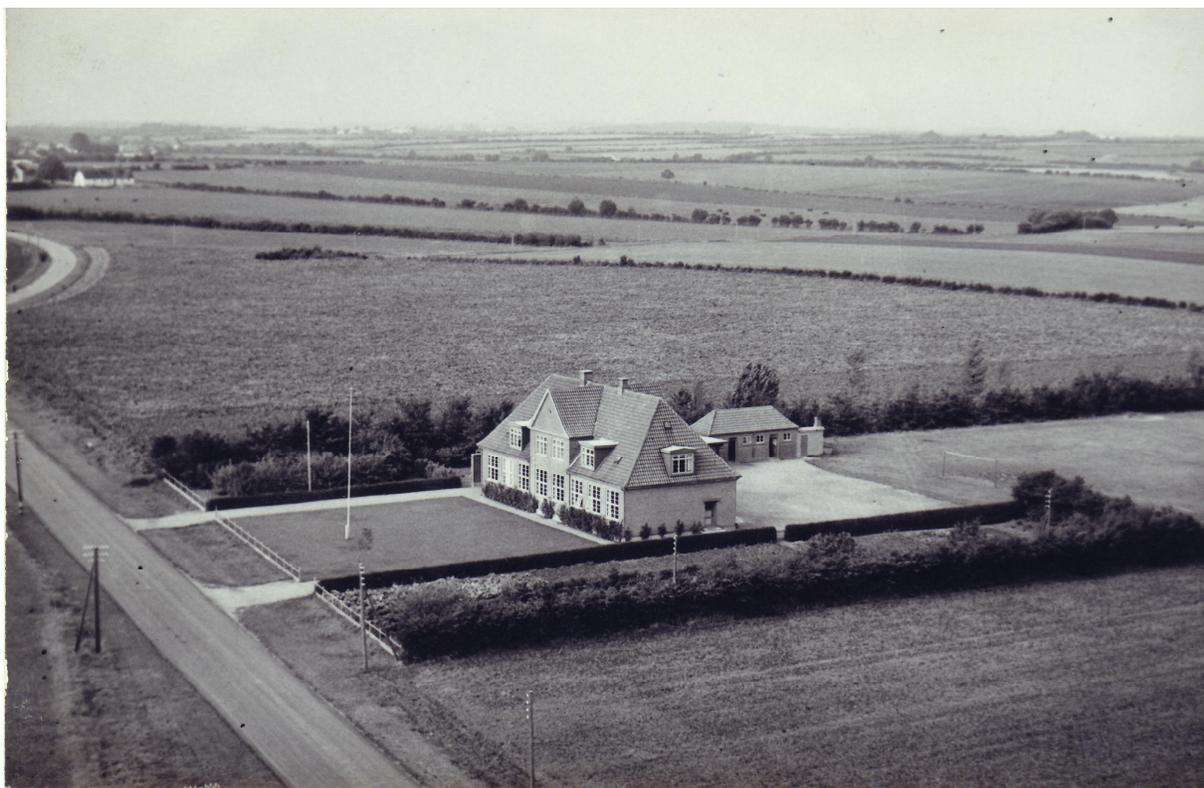
Mon ikke vi her er til børnefødselsdag i Raade. Martha står bagerst til højre, og vi tror pigerne med sløjferne er Ulla og Jytte Ravn?

Her er Martha fotograferet i Aarø Sund, bemærk kiosken på havnen

Hajstrup Skole før den blev cafeteria, lejrskole, bo-institution, kostskole. Se telefonpæle og vejen til Hajstrup, som endnu ikke er "rettet ud".
(alle foto: Martha Kliver)

Når Martha tog til Aarøsund, var det som regel for at hente fisk eller for at lege med kammeraterne fra skolen, som kom fra hele omegnen. Når hun skulle derned, skulle hun altid have et brød med hjem fra købmanden i overbyen. Der var også Tatol dengang og Burmeisters butik.

Martha havde også dette herlige billede af alle hendes medkonfirmander ved Øsby Kirke. – Der er en del gengangere fra turen til Zoo i København, men et par år ældre.

Vi genkender:

Asta Hansen, Pastor Fogh, Peter Hansen, Jens Thede, Edith Paag, Martha Kliver, Tove Beukel..... byd gerne ind med en mere komplet liste.

I det følgende beskrives en sommertur med coasteren Ulla Dorte: Vi starter med nogle kendsgerninger om skibet.

Ulla Dorte

Hjemhavn : Aarø Sund
Kaldesignal: OZCR
LR/IMOnr.: 5141304
Byggeår : 1957
Værft : Husumer Schiffwerft, Husum,
Tyskland
Type : Motorskib
Motor : 6 cyl. Deutz Diesel på 500 HK fra Klöckner-Humbolt
Deutz AG, Köln, Tyskland

Brt.: 435,79 Nrt.: 207,89 Tdw.:

Lg.: 49,56 Br.: 8,69 m Dbg.: 3,00 m
m

1972, 23. juni : Indkøbt fra Tyskland som **HAMMABURG** af skibsfører Ole Rasch Petersen, Aarø Sund. Skiftet navn til **ULLA DORTE**. Hjemsted Aarø Sund.

1983, 19. sept. : Iflg. anmeldelse fra Ole R. Petersen er dette skib afhændet til Ivan Tann, Old Domons house, Bratton-Clovelly, Devon, England.

I henhold hertil udslettes skibet af Dansk Skibsregister.

1988 : Registreret som **ULLA DORTE**. Hjemsted Kingstown, St.Vincent & The Grenadines.

Ejer P. Ollivierre, St.Vincent & The Grenadines.

2007, 24. maj : Iflg. Lloyds, tvivl om skibet stadig eksisterer.

Sommertur med Ulla Dorte 1981

**Vi er glade at have fået lov til at viderebringe denne underholdende beskrivelse af landkrabbers kvaler, om tilvænning til sølivets prøvelser, samt beskrivelse af bl.a. sejlads på de engelske floder med "Ulla Dorte".
Tak til Ulla og Ole Petersen. Billederne er taget af landkrabberne.**

På rollelisten:

Landkrabber: Inger Gad og Erik Drehn Knudsen (fotograf)

Skipper: Ole Petersen

Skippers medsammensvorne: Ulla Petersen

Skippers datter: Dorte Petersen

Samt et væld af statister – kokken – matroserne – fløjtende lodser – toldere og farisæer etc.....

"Hvis du kommer til Aarøsund....."

Var titlen på en fjernsynsudsendelse, som blev lavet af Erik Drehn-Knudsen i 1979 – 1980. I 1981 tog Erik Drehn-Knudsen og hustru Inger Gad med Ole Petersen ud at sejle på coasteren ULLA DORTE. Det kom der følgende billeder og tekst ud af.

Lærebog for Søfarende landkrabber
Inger Gad Og Erik Drehn-Knudsen

Forord :

At uddanne sig til søfarende landkrabbe er en bestandig kamp imod prøvelser, som naturen og skipperen i fællesskab anbringer på deres vej.

Ombordstigning

For overhovedet at komme til søs, må De i forvejen have skaffet Dem en solid erfaring som bjergbestiger. Deres skipper har, før han tager Dem ombord, udsøgt sig en kajplads med størst mulig højdeforskel til skibets dæk. På billedet ses landkrabben repetere bjergbestigerlærebogens kapitel "Baglæns nedstigning med kuffert". Man ser tillige, hvorledes skipperen i fartøjets stævn har anbragt en figur, der skal afskrække landkrabben fra i det hele taget at nærme sig skibet.

Besætningen I : Kokken

Hele besætningen har på forhånd modtaget ordrer og instrukser, der hver for sig har til formål at gøre landkrabbenens ophold ombord så pinefuldt som muligt. Selv om skipperen forsøgte at undgå kamera-et, skimtes hans profil alligevel yderst til højre på billedet, idet han i sidste øjeblik erindrer kokken om, at alle

måltider på rejsen skal være rigelige og veltillavede, så landkrabben fristes til at forspise sig og dermed i forstærket grad udsætte sig for at lide ubehag ved sørejsen.

Besætningen II : Matroserne

Havnearbejderne, der jo selv er landkrabber, har kollegialt forsøgt at stabilisere lasten af soyabønner ved at fylde det øverste lag i sække. Men matroserne er af skipper beordret til at komme dem i forkøbet. Som vist på billedet skynder de sig at dække lugerne, før de ansvars- og samvittighedsfulde havnearbejdere er blevet færdige. Dette er naturligvis et led i skippers plan om, at få lasten til at forskubbe sig, så fartøjet ruller rmost muligt, når det kommer i åben sø.

Vejret

Til landkrabbens jomfrurejse har skipperen naturligvis valgt det dårligst mulige vejr og de slettest mulige vejrudsigter. Som vi senere skal se, er han ydermere i stand til at øve aktiv indflydelse på vejret (se kapitlet Lodser). For at gøre skuffelsen og chokket så meget større stiller han kort før afgang en drømmeseng frem på båddækket og hænger – sammen med den medsammensvorne kvindelige matros – en tøjsnor op. Derved bringer de forsætsligt landkrabben til fejlagtigt at forvente en solfyldt, rolig rejse. For den årvågne iagttager røber skippers snuhed sig imidlertid utvetydigt i hans ansigtstræk.

Til søs

Med eet – uden varsel – kastes fortøjningerne, skibet hugger stævnen i søen og farer ud i sværmen af andre fartøjer, der som det ses på billedet – krydser omkring uden for havnen, sandsynligvis alle med utrænede landkrabber ombord, hver og én på samme måde prisgivet deres skippers forgodtbefindende.

Styrehuset

Ikke alene navigerer Deres skipper uden lods. Han anbringer sig endog mageligt henslængt i styrehusets eneste uvæltelige stol, som er fast-gjort længst muligt borte både rat og kompas, som begge ses i forgrunden af billedet. Hans medsammen-svorne kvindelige matros

nyder med slet dulgt morskab landkrabbens tydelige bekymring, samtidig med at hun selv gør sit til at forøge bekymringen ved at gøre gode miner til slet spil og (tilsyneladende) hellige sig fredelige, landkrabbeligende sysler.

Kaffe

I sin indledende instruktion til landkrabben vedrørende søsyge har både skipperen og den medsammen-svorne indprentet landkrabben :

1. Der findes udmærkede piller derimod.
2. En stiv whisky er også et godt middel
3. Kaffe øger derimod risikoen for søsyge.

Den lærvillige landkrabbe har da naturligvis allerede forud

for rejsen indkøbt såvel piller som whisky. Men aldrig så snart landkrabben er anbragt på sin post i styrehuset, før både skipper og medsammen-svorne –

1. ivrigt fraråder brugen af piller
2. forbyder indtagelse af spiritus i styrehuset, og
3. ustandseligt pånøder landkrabben det ene store krus vel omrystede kaffe efter det andet.

Som det fremgår af billedet er skipper nu helt hørt op med at skjule sin skadefryd.

Efter søsygen

Når fartøjet atter er kommet i smult vand, vil landkrabbens søsyge normalt være overstået, og den tidligere ophængte tøjsnor kan finde anvendelse til de under sygdommen tilsølede klædningsstykker, eventuelt efter nødtørftig opskylning. Det må bero på

landkrabbens subjektive vurdering af skipperens øjeblikkelige lune, om det ved denne lejlighed skal tilbydes ham at få hans flag vasket.

Lodser I

Til ærgrelse for skipper forbedres vejret undertiden og bliver f.eks. som vist på billedet ved siden af og næste billede.

Selv i sådanne tilfælde er han dog ikke helt uden muligheder for at gøre tilværelsen ombord plagsom for sin landkrabbe.

Han kan f.eks. tilkalde en lods.

Selv på ret åbent vand som de brede engelske flodmundinger, står der lodser til dispensation til dette formål.

Lodser II

Ethvert skib med påmønstreret landkrabbe er berettiget til at få en lods ombord, ikke til at føre skibet, men for at fløjte. Som det er almindeligt bekendt, kan enhver ombordværende fremkalde dårligt vejr blot ved at fløjte. Landkrabben lærer naturligvis straks at undlade dette, og skipper og besætning afholder sig

derfra for at opretholde deres autoritet over for landkrabben. Der er derfor stort behov for lodser, der kan tages om bord i kortere tid og præstere den af skipperen ønskede fløjtning med deraf følgende forværring af vejret.

Flodsejlads

I de få og korte perioder, hvor skipper trods alt ikke ved vejrets hjælp kan gøre opholdet ombord ubehageligt for landkrabben, kender han adskillige andre metoder. Når lejlighed dertil gives, kan kun de færreste skippere således stå for fristelsen til at sejle deres skib så langt de kan ind ad stadig mere snævre floder (som vist på billedet), helt ind i landskaber, hvor det ville være naturligt at benytte landgående transportmidler (hvis han var i stand til at føre sådanne). Man kan se disse skippere med indtil vildskab voksende entusiasme piske deres fartøjer op ad smalle vandløb og kaste dem rundt i svingene, så skruevandet vælter op over bredderne og ind om fødderne på fredelige bønders endnu fredeligere kreaturer. Jo tydeligere skrækken maler sig i ansigtet på landkrabben, med des mere ubehersket begejstring river skipperen i sine rat og håndtag.

Bureaukratiet

Pludselig kastes der anker, skibet svajer rundt, ankeret hales ind igen, og med stævnen i modsat retning lægges der til ved en kaj. Landkrabben vil da overvære, hvordan det besætningsmedlem, som skipperen indtil nu har udgivet for at være den yngste og udueligste ombord, pludselig afslører sig som den egentlige leder. Iklædt sin uniformsjakke med blanke knapper stiger han i land og modtager sine to assistenter, der border skibet for at undersøge og bogføre alle ombordværendes papirer. Fra dette øjeblik kan De regne Dem for indført i de hemmelige, internationale fortegnelse over søfarende

landkrabber, og det vil være umuligt for Dem nogensinde at få Deres navn slettet i disse registre igen!

Rømning

Som skipperen forlængst har beregnet vil landkrabben benytte den først givne lejlighed til at rømme, som vist på billedet.

Kontrolpost

Allerede efter få hundrede meter møder De skippers første kontrolposter. Disse er instrueret om, mod en vis betaling at lade alle, også bortrømte landkrabber, slippe forbi. En tid tror De Dem derfor i sikkerhed.

Marked

De søger at skjule Dem i folkemængden på det lokale marked, der ses på billedet.

Nyt tøj

De agter at købe en lokal dragt at forklæde Dem i. Men bemærk på billedet med hvilket skræmt og forfulgt udtryk den bortrømte landkrabbe røber sin håbløshed og fortvivlelse – endog inden hun har opdaget, at hun allerede er indkredset af skipperens folk! Det er omsonst at forklæde sig.

På pub

Som når en kat leger sin grusomme leg med musen, sådan har skipperen beordret sine folk til ikke at lægge hånd på landkrabben, før i sidste øjeblik.

Når landkrabben på billedet f.eks i hast indtager 1,5 liter øl i et let forståeligt behov for både at vinde mod og at imødegå nye anfald af søsyge, så aner hun stadig ikke, at hun er under bestandig overvågning.

I mudderet

Snart efter er landkrabben atter bragt tilbage til skibet, som nu er anbragt midt i flodens mudder, så en ny undvigelse er næsten umulig. Nu intensiverer skipper sine virkemidler og tager også Deres lugtesans under behandling. Under opholdet i det ildelugtende mudder lader han vandindtaget til træk-og-slip tilstoppe, så skylning af WC-kummen også bliver umuligt.

Strømmen

Når højvandet kommer, går der som vist på billedet en stærk strøm ind forbi skibet, og skipperen tvinger landkrabben til at overvære, hvordan hele besætningen morer sig med at fiske efter det forbigående eller fastkilede affald, herunder evt. andre (forhenværende) landkrabber.

Skibet flyder

Når skibet atter flyder bestiller skipper en lods, og straks trækker tunge skyer hen over himlen som varsel om det dårlige vejr, lods'en vil fløjte frem.

Zig Zag

Men først når vandet atter er lavest, kastes fortøjningerne og skibet bakker ud. For at gøre sin landkrabbe svimmel allerede længe før man når ud i åben sø, kappes skipper med lods'en om at bumpe skibets stævn snart mod den ene flodbred, snart mod den anden, til morskab også for besætning, som det ses på billedet.

Måne

Lykkes det imidlertid alligevel Dem, landkrabben, at knytte erindringen om Deres første sørejse til behagelige forestillinger og indtryk af skønhed, så kan De med rette kalde Dem "søfarende landkrabbe".

De vil da sandsynligvis også før eller siden – til grænseløs ærgrelse for skipperen og hans medsamsvorne fremsætte forslag om en ny sørejse.

Slut - Slut - Slut - Slut - Slut -

**Jørgen Sørensen Hansens barnebarn Ingrid Lauridsen født og opvokset på Aarø – har bidraget med materiale om
Anne Marie af Aarø.**

Anna Marie

Hjemhavn : Aarø
Kaldesignal: OUPA
Byggeår : 1909
Værft : A. Ingwersen, Assens
Type : Skonnert

Motor : "Alpha" motor på 48 HK, fra Brdr. Houmøller, Fr.havn
2 cyl. totakt Alpha Diesel på 107 HK, fra Frederikshavn
Jernstøberi & Maskinfabrik

Eg & bøg Brt.: 71,83 Nrt.: 46,72 Tdw.: 125,0

Lg.: 22,72 Br.: 6,21 m Dbg.: 2,29 m
m

1909 : ANNA MARIE blev bygget til Skibsfører Jørgen H. Sørensen, Aarø. Skibet var indtil d. 5. nov. 1921 registreret i tysk skibsregister.

1921, 5. nov. : Skibet registreret i Dansk Skibsregister.

1952, 22. april : Skibsfører Theodor Petersen, svigersøn til J.H. Sørensen, køber halvpart i skibet.

1957, 23. jan. : Theodor Petersen enejer af skibet.

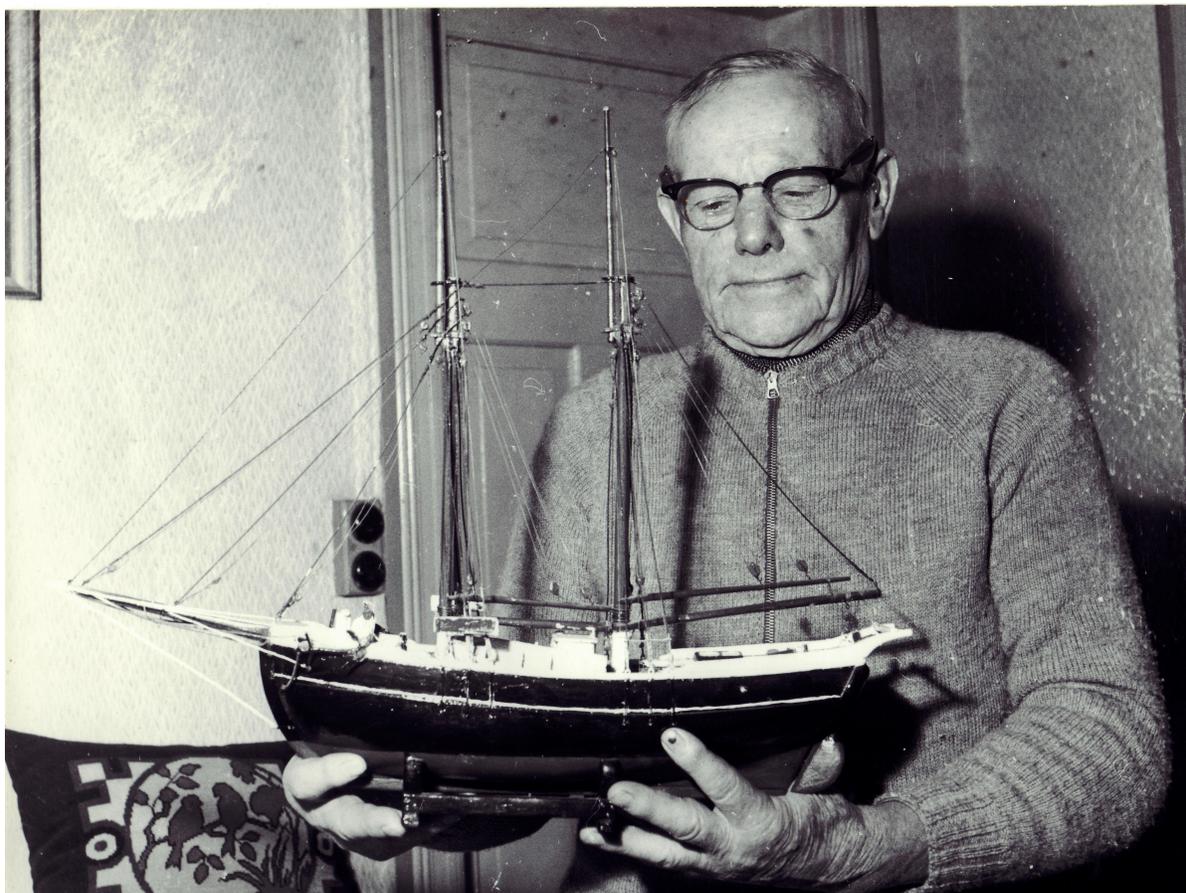
1967, 2. sep. : Solgt til Mrs. Valerie Muriel Sweeney, Whitefields, Manchester, England

Billede af Anne Marie af Aarø — før der kom styrehus og kabys på.

1974, 10. marts :

Flg. artikel fra Jydske Tidende. :

Foto: Ingrid Lauridsen

Sejlskibenes tid er forbi i Danmark, og med det forsvinder også de gamle sejlskibs-skipperne. Jørgen Hansen Sørensen, Aarø fylder 90 år på tirsdag.

I det hyggelig hus ved kirken lever han i minderne fra dengang, han var skipper på ANNA MARIE og sejlede i storm og stille. Bentøjlet er blevet lidt stift, siger han, men hukommelsen er forbløffende. Næsten på dato og klokkeslettet kan han fortælle om hændelser, som ligger 70 år eller mere tilbage i tiden.

Enhver gammel søulk kan spinde en ende. Jørgen Hansen Sørensen kan mere end det. Uden et øjeblik vaklen kan han recitere historier på vers i bedste skuespillerstil. Det er historien om løjtnant Krage og Mads'es pandekage. Historien stod i Sprogforeningens Almanak i 1910, og stadig husker Sørensen hvert eneste ord, og stadig forstår han at lægge trykket

rigtigt, når versene fremsiges, så man ligefrem sidder og klukker. Jørgen Hansen Sørensen kom ud at sejle i år 1900. Det var med den gode galease "Cathrine Marie". Det var dengang man kun brugte sejl som fremdrivningsmiddel. Som alle datidens søfolk begyndte Sørensen sin karriere til søs som kok. Senere skiftede han over til skonnerten "Anne" af Haderslev tilhørende skipper Peder Frydendal, Haderslev. Sørensen var nu avanceret til bedstemand, som næstkommanderende kaldtes på de mindre skibe.

Fra 1905 til 1907 aftjente han sin værnepligt ved den tyske marine. Det skete på det tyske krigsskib "Preussen", som bl.a. var udstyret med 4 stk. 25 cm og 14 stk. 17 cm kanoner. Sørensen var også med, da skibet sejlede den tyske kejser til kong Chr. den 9's begravelse i København i 1906.

"ANNA MARIE".

Men så i 1908 besluttede Jørgen Hansen Sørensen sammen med sin bror at lade bygge sejlskibet "ANNA MARIE"-- I disse dage er det netop 65 år siden, at vi modtog skibet, fortæller Sørensen.

- Det var A. Ingvertsen fra Assens, som byggede hende. Vi kunne laste 125 tons, og skibet kostede nøjagtig 20.000 mark, hvilket svarede til 17.000 kr.

Det var i 1909. Det var et smukt sejlskib, og først i 1922 tvang konkurrencen os til at lade isætte en 48 HK Frederikshavnermotor.

Vi havde en god tid fra 1909 til 1914, min bror og jeg. Det var mest Østersøen og Nordsøen vi sejlede tynd. Men så oprandt sorgens dag i 1914, da 1. verdenskrig brød ud. Vi var på vej til Stettin, da vi pludselig blev prajet af et militær fartøj. Vi skulle gå til kaj i Swinemünde. Her fik vi besked om, at vi omgående skulle tage toget til Flensburg. Det var en mærkelig fornemmelse at stå på kajen og kigge ned mod vort skib "ANNA MARIE". Skibshunden havde vi givet til kokken, som var fra Odense, og derfor ikke tvunget til at gå i trøjen.

- Vi kan lige så godt springe ud over siden, sagde min bror.

- Vi ser aldrig "ANNA MARIE" igen, og vi slipper aldrig levende fra dette. Det var en tung gang til toget.

Nå, jeg måtte til Belgien den 19. september 1914. Jeg var med til belejringen af Antwerpen, faktisk levede jeg to år i skyttegravene. Jeg hørte så, at situationen i Sønderjylland var katastrofal, hvad madvarer angik. Jeg skrev så til landråd Von Løwen i Haderslev og foreholdt ham, at jeg ville gøre mere gavn på mit skib end i skyttegravene.

Og pludselig kom der besked om, at jeg skulle hjem til Aarø. Det var næsten ikke til at fatte. Min bror havde fået 14-dages orlov, og han fik lov til at hente "ANNA MARIE".

Kort tid efter var vi atter i søen med vort dejlige skib. Helt til 1943 sejlede vi. Det var en skøn tid. Jeg havde ofte familien med om bord. "ANNA MARIE" var vort hjem.

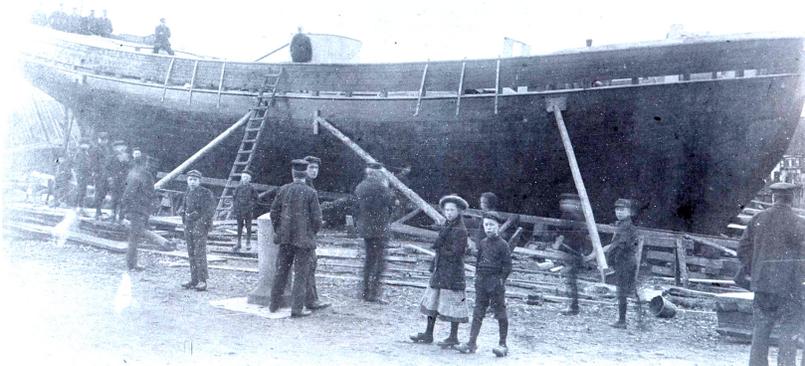
Se, det var dengang, vi sejlede med alt. Jeg har f.eks. sejlet med is fra Norge til Aalborg. Det var den hurtigste sejlads, jeg nogensinde har gjort. Lasten skulle jo afleveres, inden den smeltede, for så gav det ingen penge. Men ellers sejlede vi med sten til Tyskland, korn til England og hvad der nu ellers faldt for. Med vinden agten for tværs kunne vi løbe godt 8 sømil i timen.

- 11, lyder det fra svigersønnen, som også sejlede med "ANNA MARIE" nogle år.

- Og hvor er skibet nu?

- Jeg ved det faktisk ikke. I 1967 købte en engelskmand "ANNA MARIE". Han ville bruge hende som logiskib i Sydafrika. Han gik på grund med hende ved Holland, og jeg ved faktisk ikke, hvordan vort dejlige skib endte sin tilværelse. Måske ligger den i Sydafrika.

Men Jørgen Hansen Sørensen kunne ikke undvære havet, da han gik i land. Han fik anskaffet sig en lille fiskerbåd, og i mange år hyggede han sig med sine åleruser og passede hønsene. Trods de 90 år er han levende interesseret i alt. Bentøjjet er ikke, hvad det har været, men det går nok endda. Af og til tager han modellen af "ANNA MARIE" frem. Et tidligere besætningsmedlem har fremstillet den smukke model.

- Det skal "den gamle" ha', sagde han, da han for mange år siden afleverede det til skipper Sørensen, og "den gamle" kan lide at lade tankerne drage på langfart, og i fantasien er han ofte tilbage på det, som var hans liv....havet.

.....Vores bidrag til **Haderslev Kalenderen 2010**

Haderslev kalenderen er lavet på basis af bidrag fra de lokalhistoriske arkiver i Haderslev Kommune. Hver forår bliver vi tilskyndet til at yde et bidrag til kalenderen, og sidste år, efter et besøg på landsarkivet i Aabenraa, sendte vi et billede samt tekst til kalenderen. Vi synes selv det er et helt unikt billede, da vi gennem tiderne ofte har hørt, at der på adressen Færgevej 101, tidligere har ligget et mejeri.

Peter Hansen, Skelledal, har bl.a. fortalt, at hans far arbejde på flødemejeriet, som han kaldte det. Desuden har Elin Petersen (Mathilde Davidsen) fortalt, at lillebror Klaus og Andreas (Dres) holdt til på mejeriet, og ofte kom hjem til skæld-ud fordi de havde huller i tøjet p.gr.a. nærkontakt med saltsyre. Og de unge herrer skulle også i en "heldig" stund have følt sig tilskyndet til at starte dampmaskinen på mejeriet til stor fortrydelse for ejerne. Om det passer, står hen i det uvisse. Elin ikke er mere til yderligere at uddybe, men det er en god historie.

Vi gengiver nogle fotokopier af anbefalinger, som bestyrer Jens Peter Lorentzen har fået af Fionia Mejeriet bestyrelse. Disse skrivelser fortæller lidt af historien.

Vi kom i besiddelse af disse kopier af anbefalinger på en sjov måde. For et par år siden sejlede Peder og Valborg Møller, Øsby, rundt i de danske farvande på det gode skib "Tiki", og de landede også en dag i Nordborg. Og som det ofte sker, når man er kommet i land, giver man sig i snak med de lokale. Peder fortalte, at han kom fra Aarøsund, og den flinke mand kunne så bidrage med at fortælle, at hans far havde været mejeribestyrer på mejeriet i Aarøsund. Det mente Peder nok, at han skulle lidt længere ud på landet med, at der aldrig har været mejeri i Aarøsund. Men der var påstand mod påstand, og for at få afgjort sagen, besluttede Peder, at han ville ringe til Margit i Aarøsund, da hun jo gik og rodede med gamle sager. "Jeg står her i Nordborg havn, med en, som påstår, at der har været mejeri i Aarøsund!" "Kan du lige bekræfte, at den skal han længere ud på landet med?" – Men, men, men Peder måtte se i øjnene, at manden havde ret, og han fik straks til opgave at forhøre sig nærmere om mejeribestyrersønnen. Den opgave påtog Peder sig med ildhu, og inden længe stod vi med kopier af Jens Peter Lorentzens anbefalinger og kopi af foto af forældrene, og dokumentation om en forgangen tid.

Huset, som ligger der nu, er bygget af Rutebilejer Weiman 1927, "Christines Minde", men i kælderen ses hvælvinger, som nok er fra mejeriets tid, og perronen er genkendelig.

Mejeriet Fionia - Aarøsund

På adressen Færgevej 101, Aarøsund lå tidligere kærnestationen Mejeriet Fionia og historien fortælles bedst ved gengivelse af udsnit af anbefaling til bestyrer Jens Peter Lorentzen skrevet 1919:

Færgevej 101, som det så ud i 1982

A n b e f a l i n g .

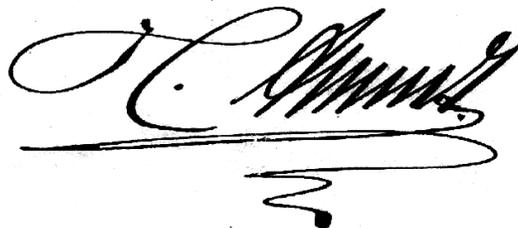
J e n s P e t e r L o r e n z e n, født den 28. November 1888 i E g e n - M ø l l e paa Als, har fra 1. Oktober 1911 været Bestyrer af Kærnestationen „F i o n i a - M e i e r i” G.m.b.H. i Aarøsund.

Jeg skal idag ved min Udtrædelse som Forretningsfører af Selskabet „Fionia” ikke undlade at give Herr Lorentzen min bedste anbefaling for den Tid han har bestyret Kærnestationen.

Hvad særlig hans meieri-tekniske Dygtighed angaar, kan jeg som Løgmand paa dette Omraade, og som saaddan uden Competence til en Vurdering af denne kun fremhæve, at det bevislig for en stor Del skyldes ham, at Kærnestationen i hans Tid til Dato er gaaet forholdsvis betydelig frem, saavel i Produktion som i Rentabilitet.

Herr Lorentzen har tillige i ovennævnte Tid ved sin personlige Dygtighed, sin Flid og ærlige Optræden vundet min fulde Tillid og Høiagtelse og kan jeg kun ønske, at det maa lykkes ham at vinde frem til de første Pladser paa Meieriomraadet.

S i l l e r u p, den 24. April 1912.

A n b e f a l i n g .

J e n s P e t e r L o r e n z e n, født den 28. November 1888 i E g e n - M ø l l e paa Als, har fra 1. Oktober 1911 været Bestyrer af Kærnestationen „F i o n i a - M e i e r i“ G.m.b.H. i Aarøsund.

Jeg skal idag ved min Udtrædelse som Forretningsfører af Selskabet „Fionia“ ikke undlade at give Herr Lorentzen min bedste anbefaling for den Tid han har bestyret Kærnestationen.

Hvad særlig hans meieri-tekniske Dygtighed angaar, kan jeg som Lægmand paa dette Omraade, og som saaddan uden Competence til en Vurdering af denne kun fremhæve, at det bevislig for en stor Del skyldes ham, at Kærnestationen i hans Tid til Dato er gaaet forholdsvis betydelig frem, saavel i Produktion som i Rentabilitet.

Herr Lorentzen har tillige i ovennævnte Tid ved sin personlige Dygtighed, sin Flid og ærlige Optræden vundet min fulde Tillid og Høiagtelse og kan jeg kun ønske, at det maa lykkes ham at vinde frem til de første Pladser paa Meieriomraadet.

S i l l e r u p, den 24. April 1912.

Fionia Mejeri m. b. H.

Aarø Sund

Aarø Sund, den 16. 2. 19 19

Banestation og Udskebningshavn: Aarø Sund

Telefon: Aarø Sund Nr. 5

Telegr.-Adr.: Fionia, Aarø Sund

Mejeribestyrer Jens Lorentzen, født den 28. Nov. 1888, Egen Mølle paa Als, har fra 1. Okt. 1911 til 17. Febr. 1915 været Bestyrer af vort Export-Mejeri, paa hvilket vi foruden Forarbejdning af Mælken fra Omegnen, daglig kærnet Smør af ca. 16000 Ltr. Fløde, som vi modtog fra Mejerier paa Fyn. Den 17. Febr. 1915 Blev Hr. Lorentzen indkaldt til Krigstjeneste. I April 1916, da vi paa vort Mejeri havde optaget Fabrikationen af homogeniseret og steriliseret Fløde og forarbejdede op til 10000 Liter daglig, lykkedes det os at faa Hr. Lorentzen, som under Krigen blev syg, hjempermitteret og han tiltraadte atter sin Gjerning hos os fra 1 Maj 1916 til 1. Okt. 1917, da han atter blev indkaldt og fik Stillingen som Leder af Mejeriet ved Torpedoværkstedet i Kiel.

Hr. Lorentzen besidder paa Mejerivæsnets Omraade gode theoretiske Kundskaber og stor praktisk Dygtighed; han er beskeden og behagelig at arbejde sammen med og har ledet vor store Virksomhed til vor fulde Tilfredshed.

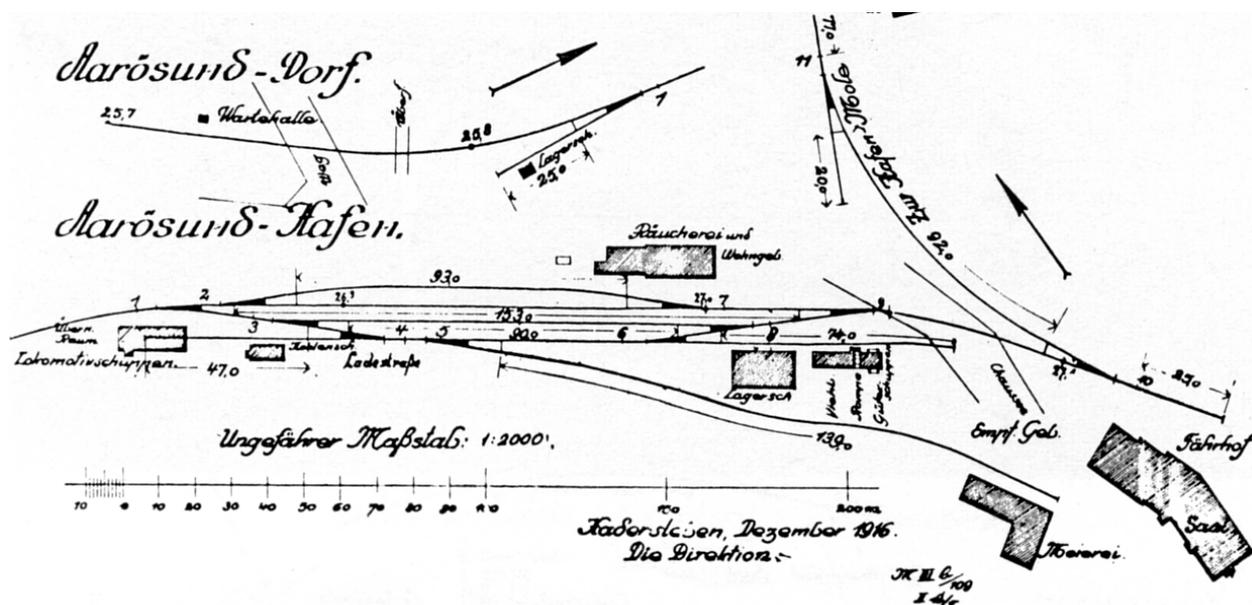
Da vort Mejeri har staaet stille siden 1917, og der foreløbig ikke er Udsigt til at vi kan faa Mælk eller Fløde til Forarbejdning, staar Hr. Lorentzen nu efter sin Hjemsendelse fra Krigen uden Stilling.

Med de bedste Ønsker for hans Fremtid medgiver vi ham vor bedste anbefaling.

Fionia Mejeri m. b. H.
Hilsabro

Jens Peter Lorentzen og Hustru og barn

Fra bogen "I røg og damp" om Kleinbanen findes denne tegning af sporføring i Aarøsund – Et særspor føres hen til mejeriet.

Man må formode, at p.g.a. krigen er mælkeleverancen indskrænket, og efter afstemningen er exportgrundlaget muligvis faldet bort.

Det originale foto findes hos ISL, Aabenraa – og er taget af C.C. Biehl.

Peter Lund på besøg hos Lis og Ivar Holst i Fåborg med båndoptageren klar.....

I 2008 tog Albert og Peter Lund til Fåborg for at få en snak med tidligere tolder Ivar Holst og hans hustru Lis. Ivar Holst er vokset op i Kelstrup, hvorfra også Albert kommer. Peters hensigt var, at høre lidt om dengang Ivar sejlede med Marius Petersen, som havde skibet "Alvej". Det blev en hyggeligt eftermiddag med kaffe og lagkage, og så gik snakken om alt muligt, Kelstrup og barndommen og også lidt om livet til søs.

Omkring kaffebordet sidder (2008):

- Ivar Holst – tidligere tolder – vokset op i Kelstrup – 81 år.
- Lis Holst – Ivars kone – 77 år.
- Albert Lund 77 år - Tidl. fisker Aarøsund vokset op i Kelstrup med bl.a. brødrene Otto og Holger.
- Peter Lund – Søn af Albert – Tidligere langturssejler – arbejder på Aarøfærgen.

Og Ivar Holst fortæller:

Albert og jeg, vi boede næsten ved siden af hinanden i Kelstrup, og her boede vores bedsteforældre også. Senere er næsten alle Kelstrup-husene solgt til sommerhuse, mest til folk inde fra "æ staj".

Jeres storebror Holger har jeg tit besøgt, når jeg var i Aarøsund. Som barn, var det mest ham, som støbte kuglerne, og så gik det ud over jer småbrødre Otto og Albert. Dengang kaldte jeres far Albert - den lille tykke -, for

Fra Kelstrup Foto: Elin Petersen

Otto var enormt mager dengang, det er omvendt i dag (mente Ivar).

Vi gjorde os tit et ærinde hos jeres bedstemor, og så hostede vi lidt, så hun skulle spørge, om vi var forkølet, og om vi ville have et "bom"?

Henne ved din bedstefar, om julen, når juletræet kom ind, var det så varmt og godt gang i kakkelovnen, at julelysene blev bløde og vendte næsen nedad. De smeltede simpelthen.

Otto og Albert i Kelstrup
Foto: Albert Lund

Dengang var der en fælles vandpumpe, for der var ikke indlagt vand. Pumpen stod mellem Ivar barndomshjem og det næste hus. Vandet kom fra "æ væld" oppe fra skoven. Den dag i dag bliver "Vældet" ved med at sætte vand op, og det løber stadigvæk ud over det hele, så man ikke mere kan færdes i området, og stierne er også væk.

Engang fik Otto en brændende cykelslange over benene, så alt skindet gik af. Han måtte hurtigt hen til pumpen og vaskes.

Om vinteren byggede vi en vold af sne og hældte vand på, så det frøs, så den var hård at køre på med slæden, og så gik det ned ad bakken til sommerhusene. Under krigen, da der var hårde vintre, kunne vi skøjte helt til Barsø!

Jeres mor havde nok at se til med alle de børn. Det sagde hun også: Så fik vi tre drenge – mig og Abbe forstod det der!! - Så stoppede vi, og så fik vi tre piger!

I slæbte meget træ hjem fra skoven. Der stod et gammel barnevognsstel, og det satte I en kasse på, så kunne I smide et læs træ deri. Det krævedes meget træ til fyring og røgning om sommeren.

Der var også kapsejlds i Kelstrup og Sømandsforeningen stillede op med koner og børn. Skibene kom så langt som fra Wassersleben (Kelstrupperne kaldte Sdr. Vilstrup Strand for Wassersleben. D.v.s. at det var fiskerne fra Sdr. Vilstrup. Bl.a. Harbergerne, som kom. Deres både var fint hvidmalede med en rød stribe foroven.

Sømandforeningen på udflugt til Kelstrup. Her ses bl.a. Kaj og Lorenz Thomsen, Lods i Haderselv Ivar Holst med kasket (Ivars Holsts onkel). Foto: Kaj Thomsen

"Jeres forældre var rigtig gode til at røge."

Her er Albert og Ottos forældre fotograferet i Kelstrup med børn og svigerbørn. Foto: Albert Lund

Engang tog Albert og Otto en bidsk rævunge med hjem fra en rævegrav. Der var en hel flok ræveunger. Vi skulle hjælpe ham "æ flachstang" oppe fra Hejsager, som satte kasser for at fange dem. Vi tog en af dem med hjem. Vi prøvede at fodre den med sild, men den ville den ikke have, så fodrede vi den med levende høns. Vi havde mange kunster for dengang. Om natten lukkede Alberts mutter den ud.

Så går snakken om fiskeri i Fåborg og Aarøsund - Ivar fortsætter:

Albert og jeg, vi mødte hinanden igen i 1946 i Frederikshavn, da du fiskede med Jes Christensen.

Nu om stunder er der fisk nok, men der er ingen torsk. Men ved Bornholm er der fyldt med torsk. Det er lige før, at torsken skulle svømme herover, for de mangler vand at svømme i. Når man blot tænker på, hvad der blev landet af torsk før i tiden, så kølerum og kaj og det hele var fyldt så langt øjet rakte, og de landede også fisk fra Søby og Marstal. Fiskene kom over med færgen, så blev de kørt på lastbil til auktion i Strandby og også til Holland osv. Hele Danmarks fiskeflåde lå her om vinteren, og havnen var fyldt med fiskekuttere.

Ivar fortsætter: I 1946 knaldede der en mine ved Strib. Det var et fragtskib, der gik ud fra Fredericia, som blev ramt.

Jeg var på vej hjem fra Skagen med Peter Petersen, og vi fulgtes med jer Albert!! I havde været i Esbjerg for at fange rokker og senere til Frederikshavn for at fiske der.

Vi var tværs af Strib, og Peter Petersen var nede for at barbære sig. Han skulle jo være fin, inden vi kom til Aarøsund. Du kan fan'ne tro han kom op ad kassen! Der var tryk på, og vandet var helt hvidt. Selvom det ikke var os, der blev sprængt, måtte vi have hele skibet kalfatret og nyt styrehus på i Haderslev. Vi lå der en måneds tid. Jes måtte have ny motor og krumtap. Krumtappen fik de lavet i Fåborg. Og vi måtte slæbe jer hjem. Senere var jeg i Ålborg sammen med en fra Fredericia, og han fortalte, at alle vinduer i Fredericia gik sig en tur ved den sprængning.

Lis Holst – Ivars kone – lægger sig op på siden og fortæller:

"Sixtus", som tilhørte Lis Holsts bedstefar. Foto fra Nettet

Jeg kommer fra Fanø. Min bedstefar havde en Fanø-bark, som hed "Sixtus", så jeg har også lidt vand i hovedet. Moster Julie blev gift med Iver Thomsen, også fra Kelstrup, og han blev lods i Aarøsund. De boede først i en lejlighed på hotellet og min mormor flyttede ind i lejligheden ovenpå. Så byggede de bungalow ved havnen. Det kostede kr. 38.000 dengang, og moster Julie var meget glad for det nye hus.

"Eva" og "Rotna" i Skagen i 1946. Albert købte senere "Rotna" Foto: Albert Lund.

De fik ingen børn, og efter deres død, blev huset doneret til Hjerteforeningen.

Da jeg fik Ivar hevet i land, var vi begge to ansat ved toldvæsenet – Han startede i København, og så spurgte jeg vores boss, om jeg kunne komme til København? – Ja det må du, men vi kan også prøve, om vi kan få ham herover fra København. Senere sagde chefen til

Forrest i billedet: Iver og Julie Thomsen, Kaffeslaberas ved stranden foran Hotellet.
Foto: Kaj Thomsen

mig: Han må have holdt meget af dig, hvis han er gået i land blot for at rode med sådan noget råddent toldvæsen.

Vi boede i Nørre Sundby. Først boede vi, da vi blev gift, 10 år i en lejlighed, og så købte vi hus. Vi kunne se over Egholm, ned over Ålborg og ud ad fjorden til begge sider, og følge med i sejladsen. Senere flyttede vi til Fåborg for at bo i nærheden af børnene, og hvor Ivar stadig kan fiske lidt om sommeren.

Der var hyggeligt i Aarøsund, og jeg kom der allerede som barn og besøgte min mormor, som boede på hotellet. Vi badede omme bag molen, og når der var bal på hotellet, kunne vi følge med i al det, der skete, når festen gik i gang, og forældrene skulle holde øje med deres afkom. I kælderens boede der også nogen, som havde en masse børn. De kridtede deres sko og satte dem ud om morgenen, og det hændte da også, at jeg reddede mig en omgang lus dernede. Det var mere almindeligt dengang.

Snakken bølger frem og tilbage, og det lykkes Peter at få snakken drejet ind på skibsfart - et øjeblik:

Vi blev slæbt med en hvidmalet logger "Horsia" op til Skjoldnæs. Foto: Lone Petersen

Ivar: "Hans Egede" var en tremastet – Danmarks største skonnert. Den var jeg med som styrmand. Vi sejlede bl.a. til Grønland og også med træ fra Finland til England.

Vi brændte krumtapslejet af, engang vi var i Tyskland med "Alvej", og der lagt en Scania i. Vi blev slæbt med en hvidmalet logger op til Skjoldnæs og så sejlede vi for en krumtap ind til Søby, og fik repareret. Den første rejse derefter gik til Gråsten.

Som sagt sejlede jeg med Marius Petersen på "Alvej" før "Hans Egede". Det var lige efter søfartsskolen. Da var vi også i Gråsten. Lone (Marius' datter) var med. Hun hylede sat'me, hver gang, hun skulle have vasket hår, for det skete ofte om sommeren, at familien var ombord, og så badede vi og sprang i vandet bl.a. i Mommærk. I havnene skulle der jo hele tiden males, og så til søs, og det kunne være med koks eller briketter eller noget andet.

Marius Petersen med Lone og besætning på "Alvej"! Foto: Lone Petersen

Efter sejladsen med "Alvej", blev jeg marinesoldat.

14-15 års knægte Albert og Otto Foto: Albert Lund

Da vi var unge 14-15 år, blev vi tatoveret, det skulle vi bare. Der kom en tatovør sejlede, og så var det jo spændende, hvem der turde. Når vi kom til Tyskland, kunne vi få næsten alle de tatoveringer, vi kunne ønske, hvis vi havde en pakke cigaretter.

Det var sgu dejligt, dengang færgen gik fra Aarø Sund til Assens. Otto og mig tog med færgen engang, og så kom vi i karambolage med præsten fra Halk - Vi drak os fulde. Præsten fra Halk var også ombord, sådan et par hvalpe skændte han. Færgeskipperen holdt med os, for vi var gode kunder, og jeg og Otto grinte bare.

Jo, vi var ret friske dengang! Vi tog en tur med færgen søndag eftermiddag, blot for at drikke bajere.

Da jeg var med "Alvej" lå vi sammen med "Horsia" og Erik Sørensen i Stralsund, og jeg var med dem i byen. Vi fulgtes ad derfra og skulle gennem Grønsund.

Han var et par mil foran os. Jeg stod og styrede og Marius sov. Så kunne jeg jo nok se, at det var ikke Omø, og så gik han fan'me forkert ved en rød kost, og så bum, så stod de der. Jeg kaldte på Marius, og han kom op. Alt imens var vi

Frisk ung mand Otto Lund! Foto: Otto Lund

kommet derhen, og Erik Sørensen smed sin jolle i vandet, så vi kunne hale i ham, om vi kunne hale ham af. Vi havde nogle meget tykke wire, og vi fik sat en wire på hans pullert henne agter. Vi fik wiren om jernpullerten, som stod ud gennem klyset henne agter i spejlet. Vi strammede op og så kom pullert og spejl og hele lortet ud af røven på ham. Det kunne den ikke holde til, og hold da kæft, så ville han ikke have os til at slæbe mere. Der var for meget kraft i den gamle Søby. Når man trak, enten kom skibet fri, eller også kommer der noget andet, når det først er i drift.

"Alvej", som Ivar sejlede med som ung mand.
Foto: Lone Petersen

Lidt senere kom der en masse fiskere inde fra Omø, de skulle se på sagerne og også hjælpe. De blev spændt på siden af den, og så skulle de pudse sandet væk, og de lå der og kørte og kørte, og de fik også nogle snapse. De kørte, så gnisterne stod ud af motoren. Men den kom ikke løs. Så måtte han ringe til Korsør, hvor der lå en Switzer. Så kom han af. Marius' far Ole var med ombord af og til.

Ole var slem til at smutte indenom kostene, han kendte jo farvandet og havde sejlet der før. Marius sagde, du skal ikke høre på far, han sejler altid indenom kostene, og det gjorde Oles anden søn Peter Petersen også. Han kendte også farvandene, som sin egen bukselomme, og sejlede indenom bl.a. oppe ved Fænø kalv. Han sagde, du skulle bare sørge for at holde kosten om bagbord, så kunne vi sagtens smutte igennem der, selvom loggerne stak næsten 12 fod.

Efter Ivar kom Otto ombord på "Eva".
Her ligger de i Haderslev og har
bådebygger Hans Petersen ombord.
Foto: Tove Christensen

"Lad gå! Eller sæt fast!" Marius Petersen på "Alvej" og ung
mand. (Mon det er Ivar?) Foto: Lone Petersen

Ole Petersen står og tømmer på lugen i Gråsten. Foto: Elin Petersen

Efter at jeg sprang soldat kom jeg igen med "Alvej", og rejste til Thurø og gik og bankede rust hele sommeren, og endelig kom vi ud at sejle. Den første last vi havde med var kartofler fra Århus til Rostock i sække. Da var vi alene Marius og jeg, og vi gik jo sat'me selv og stuede. Så da var jeg træt. Der var mange kartoffelsække. Hold da kæft hvor var jeg træt om aftenen, og så skulle jeg jo styre om natten. Marius sagde, du skal bare holde efter det fyr dernede, og jeg var jo fan'me så søvnig. Så gik det løs med kali fra Stralsund, kul fra Stettin og Kolberg.

Skrot fra Flensborg til Svendborg osv. Da Gamle Ole var med, sagde han: Jeg ryger ikke om natten, for så kan jeg ikke se røgen, og så er der ikke noget ved det.

Ole havde meget lange hår på armene. Han kørte armene over ilden på primussen for at brænde hårene af, for ellers, når han vaskede sig med sæbe, var det ikke til at få sæben skyllet ud af de lange hår igen. Jo der var nogle fine typer dengang. Og så var der en, som hed Peter Løgnhals med et lille skib – han sejlede om kap med toget fra Århus – "Æ toch det piftet, da a sejlet under æ bro ne'e ved Synneborg – å æ toch piftet igen da a nåede til Århus".

Det hændte også, at jeg mødte min fætter Fritz, når jeg var ude at sejle. Fritz (Fritzs far var tolder i Haderslev og hed Chr. Holst) sejlede med en Fin-sejler som hed "Titus". De havde været igennem de svenske søer Väneren, Wetteren, og kom ud ved Gøteborg og derfra til Øster Hurup, hvor jeg stod oppe for og biksede med motorer og var sort og beskidt, og da jeg kiggede op ud mod havnen, tænkte jeg: Hvad fanden – det er sgu' da Fritz!!

Fritz havde også sejlet på Amerika, og da han så kom hjem, var hele munden fuld af guldtænder. Det var kapper, som var sat på i Amerika, og efterhånden som tiden gik, faldt de af. Da han kom hjem, fik han arbejde på sygehuset i Haderslev som fyrbøder. Der var intet arbejde at få under krigen, og farligt var det også. På sygehuset fyrede de med halm. Men arbejdet gav ikke meget, det var bedre at sejle til søs, men det var halvfarligt – og så solgte han

guldkapperne en efter en, så havde han til sidst bare sine egne tænder. Fritz Holst blev senere politibetjent, og købte senere hus på Aarø. I sin tid var det Fritz, som byggede det lille røde sommerhus – Tuen – ved remisen. Han fandt vistnok nogle brædder og slog dem sammen.

Engang vi lå i Warnemünde, kom en skipper som hed Fabricius gående fra land. Så siger jeg: Hva' fa'en laver du her? Mit skib står derhenne på land. Med dårligt vejr og tomt skib og højvande, var skibet gået helt op på stranden.

Da jeg senere arbejdede som tolder i Ålborg stødte jeg på en af mine gamle bekendte Aksel Hansen fra Aarøsund, som boede hos sine forældre i kælderen på hotellet. Han blev taget oppe i Ålborg med 190.000 cigaretter. For at betale bøden, måtte han sælge nogle udlejningsbiler, som han havde i Århus.

Han sejlede som styrmand med "Bastholm" en af De Forenedes. Nede i lasten havde de vandtanke stående, som var klædt med brædder. Jeg brækkede brædderne af, og oven på den ene vandtank var der fyldt op med 10.000 kartoner. Det var ikke godt!! Det var jo en hel lastbil cigaretter.

De Forenedes "Bastholm" – hentet fra nettet.

Red: Her løber båndet ud, - Ivar har helt sikkert haft meget på hjerte og har kunnet fortælle i dagevis om sin ungdom til søs og som tolder. Det er herligt at høre lidt om en svunden tid, og en stor tak til Lis og Ivar. Ivar døde sidste forår af sygdom.

Fakta:

I fortællingen var "Horsia" ejet af Erik Sørensen. Efter Eriks Sørensen død købte Peter Petersen skibet og gav den navnet "Katja". Peter Petersen og Erik Sørensen var gode venner. Af herboende kan nævnes, at Peter Lund og Jens Hedegaard (Havnemester) begge startede deres karriere til søs med "Katja".

Her ses "Katja" (Horsia) ved fyret i Aarøsund.
Foto: Elin Petersen

Opskrift på Æblestænger

Inger Petersen – Svendborg – har nedskrevet nogle småhistorier og opskrifter fra Aarøsund. Inger kom med sine forældre Louise og Martin Olsen fra Skagen og tilbragte det meste af sin barndom og voksenliv i Aarøsund.

Margrethe Froms

æblestænger

250 gr. mel

250 gr. margarine

¼ dl. kærnemælk

Fyld

Æblemos (evt. med kanel –
efter smag)

eller svedskemos.

Form dejen til en stang.

Læg fyld på.

Thesukker og mandler ovenpå.

Bages ved 250 gr. ca. 15 min.

Serveres med flødeskum

Margrethe From

Foto:Ida Marie Petersen

Margrethe From mistede sin mand meget tidligt (Han var vistnok kun 37 år, da han døde). Som man ofte gjorde på den tid, flyttede hun hjem til sine forældre og passede dem indtil deres død. De boede i lejligheden på 1. sal i "Christines Minde" (Færgevej 101).

Margrethe var meget glad for god musik og teater, så når der var et eller andet arrangement på Harmonien i Haderslev kørte Margrethe og jeg af og til derud.

Således hentede jeg Margrethe en aften. Hun var vel nok 65 år på det tidspunkt. Margrethes mor gamle fru Ravn (ca. 90-92 år) kom pænt ud og sagde farvel. "Farvel lille Margrethe, kan du nu more dig godt, men husk at du må ikke komme for sent hjem!!!"

Ak! Ja, - Moderlig omsorg og
bekymring uanset alder.

På dette billede, kan du se Kurt
Mogensens fortolkning af denne
lille historie:
Margrethe "Midt i en jazztid!"

Aarøsund havn – tidspunkt ukendt men muligvis fra 40-erne.
Ole Petersen med dunken, ved siden af ham står sønnen Marius Petersen.
Øvrigheden i træsko på et hyttefad og to ukendte. Foto: Lone Petersen